

Vladimir Bračič*

INDUSTRIJA V OBMEJNEM PROSTORU SEVEROVZHODNE SLOVENIJE

Obmejno območje v Severovzhodni Sloveniji (SVS) leži ob jugoslovansko-avstrijski in jugoslovansko-madžarski meji v dolžini $244 + 88 = 332$ km. Ob imenovani državni meji leži osem občin — Ravne na Koroškem, Dravograd, Radlje ob Dravi, Maribor, Lenart, Gornja Radgona, Murska Sobota in Lendava — katerih ozemlje pa ne sodi v celoti v opredeljeno pojmovanje obmejnega območja. Za neposredno obmejno območje smo v tem prostoru opredelili le tiste krajevne skupnosti (KS), ki ležijo neposredno ob državni meji in tiste, ki z večino svojega ozemlja ležijo v 10 km obmejnem pasu. Tako smo za obmejno območje opredelili 67 KS, od katerih leži 48 ali 72 % ob jugoslovansko-avstrijski in 19 ali 28 % ob jugoslovansko-madžarski meji. Upoštevajoč zakonske kriterije za določitev manj razvitih obmejnih območij, smo 40 ali 75 % KS opredelili kot nerazvite.

Obmejni prostor v SVS je v naravnogeografskem in družbenogeografskem pogledu zelo raznolik. Na zahodu je to gorski svet s samotnimi višinskimi kmetijami. Vsa strnjena naselja in s tem tudi tri občinska središča ter enajst sedežev KS (izjema je le Remšnik), ležijo v dolinah Meže in Drave. Na avstrijski strani so razmere zelo podobne. Pred 56 leti postavljena državna meja je na zahodu zelo boleče zarezala v živo slovensko narodnostno ozemlje, vendar je tu slovenski živelj na avstrijski strani ostal vse do danes narodnostno trdno zaveden. Postavitev meje po vrhovih obmejnega Podravskega hribovja pa je pripomogla, da so se Slovenci v dolini Čakove pod grobim germanizatorskim pritiskom skoraj povsem izgubili.

Pri prehodu s Kozjaka na Zahodne Slovenske gorice poteka jugoslovansko-avstrijska meja tja do Mure po gričevnati, v vinogradništvo in sadjarstvo usmerjeni pokrajini s precej pomešano posestjo, kar je ustvarilo ob meji dvolastniške odnose. Pri tem so Avstrijski državljani na naši strani imeli več posesti, kot naši na avstrijski strani. Nekaj dvolastništva je tudi ob meji na Muri. V radgonskem kotu so ostale odrezane slovenske vasi (Štajerski Slovenci), kjer so se Slovenci ohranili do danes. Na vsem tem slovenjegoriškem obmejnem prostoru je poleg obmejnega šentilja in industrijskega kraja (vasi) Sladka gora mestno naselje le Gornja Radgona, na avstrijski strani pa so obmejni Spilje — Spilfeld-Strass, Murek — Mureck in mesto Radgona — Radkersburg.

* Dr., redni univ. prof., Pedagoška akademija Univerze v Mariboru, 62000 Maribor, glej izvleček na koncu zbornika.

Jugoslovansko-avstrijski del meje ob Kučnici poteka po izrazito agrarni pokrajini brez pomembnejših naselij z močnim deležem dvolastnikov in dnevno migracijo.⁸

Meja proti Madžarski poteka v glavnem po gričevnatem svetu. Na obeh straneh meje so ostale manjšine — Porabski Slovenci v Madžarski in Madžari vzdolž meje pri nas. Na obeh straneh meje je izrazita agrarna in nerazvita pokrajina z manjšima mestoma — Lendava na naši in Lenti na madžarski strani.

Jugoslovansko-avstrijska meja je zelo odprta, saj je na njej 31 mejnih prehodov, medtem ko je bila jugoslovansko-madžarska meja precej časa povsem zaprta, sedaj pa sta odprta dva mejna prehoda.

Če vzamemo kot kazalca za oceno gospodarske nerazvitosti oz. razvitosti delež aktivnega agrarnega oz. aktivnega industrijskega prebivalstva v vsem aktivnem prebivalstvu, potem lahko ugotovimo, da je zahodni del obmejnega območja v SVS industrijsko razvit in močno deagrariziran ter narobe, da je vzhodni del obmejnega območja nerazvit in malo deagrariziran. Med tema skrajnostima pa je še vedno močno agrarna pokrajina z nekaterimi manjšimi razvitejšimi otoki in sorazmerno hitrim procesom deagrarizacije.

Osnovna povzročiteljka hitrejšega razkroja patriarhalne agrarne sredine sta bila tudi tu industrija z rudarstvom. Čas in intenzivnost njunega učinkovanja sta zelo plastično in različno prisotna v vsem obmejnem prostoru SVS.

V Mežiški dolini so se že v začetku preteklega stoletja razvila rudarska in industrijska podjetja, ki so leta 1855 zaposlovala nad 1600 ljudi, ter je bila Mežiška dolina takrat eno najbolj industrijsko razvitih območij v Avstriji. Buren razvoj industrije je nedvomno sprožil deagrarizacijo, vendar predvsem v dolinskih naseljih (Prevalje), manj pa je segel v odročne predele planinskih samotnih kmetij. Mnogo potrebne kvalificirane delovne sile so pripeljali industriji od drugod. Po propadu prevajlske železarne in premogovnika v Lešah so se tujci v glavnem odselili, prišlo pa je, kot ugotavlja J. Medved, celo do reagrarizacije Mežiške doline. Hitri povojni razvoj železarne na Ravnah in obnovitev industrije v Prevaljah pa sta ponovno pospešila deagrarizacijo na vsem območju današnje ravenske občine, v planinskih predelih pa tudi depopulacijo. Po podatkih štetja iz leta 1971 je bilo med aktivnim prebivalstvom občine Ravne na Koroškem 53,7 % v industriji in rudarstvu zaposlenih, v KS Ravne pa celo 63 %. Torej visoko nad slovenskim poprečjem, ki je znašalo 32,3 %. Gre za enostransko visoko razvito industrijsko občino, kjer je ostalo le še 8,7 % aktivnega agrarnega prebivalstva. Industrija in njo spremljajoče druge neagrarne dejavnosti so potegnile iz kmetijske dejavnosti celo preveč delovnih moči, zato ostajajo kmetije brez potrebne delovne sile, ali je ta stara. Posamezne samotne kmetije so prazne, kulturne površine in stalež živine je v stalnem nazadovanju. Meja se prazni in slabi.

Celotna Dravska dolina je imela pred II. vojno poleg žag le dve manjši in dve večji industrijski podjetji — Tekstilna tovarna v Otiškem vrhu, kovačija na Muti in Ruše ter elektrarno Fala. Ves hribovit obmejni predel med Dravo in mejo je imel nad 90 % agrarnega prebivalstva. Po vojni so tu zrasle 4 hidroelektrarne, v zadnjem desetletju pa novi industrijski objekti, nekateri starejši so se povečali. Razvoj je sicer počasnejši kot v Mežiški dolini, vendar je sprožil v zadnjem obdobju hitro preslojevanje prebivalstva. V obmejnih KS občin Dravograd in Radlje ob Dravi se je leta 1971 dvignil delež aktivnega industrijskega prebivalstva na 28,1 % oz. na 33,6 % in v obeh občinah presegal delež aktivnega agrarnega prebivalstva, ki je znašal 19,7 % v dravograjski in 29 % v radeljski občini. Deagrarizacija je močno zajela dolinska naselja, manj intenzivna je v hribovitem svetu, kjer pa se pojavlja depopulacija. Naselja v dolini se povečujejo, samotne kmetije izgubljaajo mlajše delovne moči, starijo, opuščajo intenzivno gospodarjenje, ozelenitev je močno zaznavna, kot to ugotavlja Zgonik. Tudi tu se ožje obmejno območje prazni in slabi. Obmejno agrarno območje je še sposobno dati novi industriji in drugim neagrarim dejavnostim nekaj delovne sile, brez škode za lastni razvoj, le pod pogojem, da se samo modernizira.

Obmejno območje Slovenskih goric od Kamnice pri Mariboru do Kapele ter obmejno območje ob avstrijski in madžarski meji v Prekmurju, pred vojno ni imelo nobene pomembnejše industrije, če izvajamo žganjarno v Sentilju, papirni tovarni v Ceršaku in Sladkem vrhu ter dežnikarno v Lendavi. To je bilo območje s 70—90 % aktivnega agrarnega prebivalstva. Vpliv industrijskega Maribora v obmejni prostor proti severu je bil minimalen. Tudi po vojni se nekaj časa v tem svetu ni nič posebnega spremenilo. Živahnejši razvoj znamo šele po letu 1960 in še posebej v zadnjih petih letih. Vpliv mariborske industrije, ki je znano slabo ekspanzivna, se je povečal. Papirna tovarna Sladkogorska neposredno ob meji se je široko razmahnila. Novo zgrajena industrija v Lenartu vpliva zaenkrat občutneje na svojo bližnjo okolico, ki ne sodi v

obmejno območje. Neposredno ob meji nastala industrija v Gornji Radgoni in povečevano črpanje mineralne vode v Radencih sta precej pospešili rast industrijskega prebivalstva in hkratno deagrarizacijo v neposredni bližini, to pa je v naseljih neposredno ob meji. V teh predelih se meja polni in utrjuje. Industrijski razvoj Murske Sobote (predvsem Mura) je povzročil pravo revolucijo okoliških kmečkih naselij, v obmejno območje pa njena gravitacijska moč ne sega, oz. je nepomembna.

V enajstih KS obmejnega območja občine Maribor (oddaljenost od Maribora 5—20 km) je bil leta 1971 delež aktivnega industrijskega prebivalstva komaj 26,9 %, torej pod slovenskim poprečjem, in ni presegel deleža aktivnega agrarnega prebivalstva, ki je znašal 31,7 %. Bistveno sta odstopali od poprečka deleža aktivnega industrijskega prebivalstva le KS Ceršak z 62 % in Sladki vrh z 52 %. Štiri obmejne KS v občini Lenart, ki je bila leta 1971 takorekoč brez industrije, so imele samo 5,6 % aktivnega industrijskega prebivalstva, zato pa kar 73,6 % aktivnega agrarnega prebivalstva. Delež zdomcev je znašal 11,1 %. Devet obmejnih KS v občini Gornja Radgona je imelo 16,8 % aktivnega industrijskega prebivalstva in 46,2 % aktivnega agrarnega prebivalstva. Ves obmejni prostor v občini Murska Sobota ni imel nobenega industrijskega objekta, zato je bilo v enajstih KS ob avstrijski meji samo 8 % aktivnega industrijskega prebivalstva in kar 60 % agrarnega. Če pa izvzamemo tri Murski Soboti bližnje KS — Černelavci, Krog in Tišina, — potem je bil delež aktivnega industrijskega prebivalstva le 3,6 % in agrarnega čez 70 %. Med industrijske delavce so všteti tudi migranti, ki hodijo na delo v sosednjo Avstrijo. Še bolj vznemirljiva je bila podoba v osmih KS ob madžarski meji, kjer je bil delež aktivnega industrijskega prebivalstva le 1,4 %, delež agrarnega 76,3 % in delež zdomcev 15,7 % (oz. 1127 oseb). Nekoliko boljše so bile razmere v enajstih obmejnih KS v občini Lendava. Tu je znašal delež aktivnega industrijskega prebivalstva 20,60 %, delež agrarnega prebivalstva 79,6 % in delež zdomcev 12,9 % ali 928 oseb. Brez mesta Lendave je bil delež aktivnega industrijskega prebivalstva le 14,6 %.

Po letu 1971 se deagrarizacija predvsem v slovenjegoriškem in prekmurskem obmejnem območju nadaljuje, tako da je odnos med aktivnim agrarnim in aktivnim industrijskim prebivalstvom danes drugačen predvsem v posameznih krajih. Vendar je v obmejnih KS v celoti še vedno zelo malo industrijskih delavcev in narobe, delež aktivnega agrarnega prebivalstva je še vedno zelo visok!

Za nekatere od omenjenih industrijskih delovnih organizacij smo za leto 1976 ugotovili gravitacijsko območje privlačnosti za delovno silo. Tako smo spoznali, da dobiva Železarna Ravne, ki ima 4544 zaposlenih, delavce skoraj iz vseh naselij v občini Ravne, precejšnje število delavcev pa prihaja iz krajev v Mislinjski (Mislinja 41) in v Dravski dolini (Podvelka 4). Gravitacijsko območje obsega torej prostor štirih občin. Prav obratna je podoba pri Tovarni lesovine in lepenke v Ceršaku. 356 delavcev prihaja samo iz enajstih krajev, pri tem pa dajejo štirje bližnji kraji kar 94 % vseh zaposlenih. Gravitacijsko območje sosednje Sladkogorske tovarne papirja s 1220 zaposlenimi obsega 27 krajev z absolutno večino v krajih oddaljenih 3—5 km. Tovarna perila Mura s 3533 zaposlenimi dobiva delavce iz 96 krajev, vendar jih je skoraj 1/3 iz Murske Sobote, nad 1/3 pa iz 12 bližnjih vasi. Zanimivo je, da je Železarna Ravne zaposlila v letih 1970—1975 samo 58 bivših zdomcev, zgradila 277 stanovanj in dala 16,5 mio din posojil 250 delavcem za gradnjo individualnih hiš. Sladkogorska je zaposlila v istem obdobju 107 bivših zdomcev, zgradila 98 stanovanj in dala 2,3 mio din posojil za zasebno gradnjo.

Prikazano stanje socioekonomske različnosti v obmejnih KS v Severovzhodni Sloveniji, razmestitve, velikosti in gravitacijske moči industrijskih središč in posameznih industrijskih delovnih organizacij nas navaja k naslednjim zaključkom:

Zahodni (koroški) del obmejnega območja v SVS je industrijsko visoko razvit, mogoče celo enostransko prenasičen, pri tem pa zaradi strukture industrije (metalurgija in rudarstvo) primanjkuje delovnih mest za ženske. Mežiška dolina je eno najbolj industrijsko oz. gospodarsko razvitih območij v SR Sloveniji, saj je bila občina Ravne po družbenem proizvodu na prebivalca leta 1975 med 60 slovenskimi občinami na 9. mestu. Nadaljnji razvoj industrije in drugih neagrarnih dejavnosti ne more več računati na priliv delovne sile iz vrst kmetijskega prebivalstva, saj bi bila v nekaterih primerih koristna in zaželeno celo reagrarizacija, temveč predvsem iz naravnega prirastka neagrarnih naselij in zdomcev ter iz nadaljnjega priliva moške delovne sile iz drugih krajev. Že sedaj prihaja na delo v Železarno Ravne okrog 20 % delavcev iz krajev izven občine. Nadpovprečna gospodarska razvitost občine bo v normalnih pogojih sama usmerjala nadaljnji razvoj neagrarnih dejavnosti in kot bomo spoznali v nadaljevanju tudi že uspešno usmerja razvoj kmetijstva. Pomembnejše težave bi lahko povzročila zaostritev razmer v rudniku svinca v Mežici (primer Idrije).

Obmejni prostor severno od Drave med Dravogradom in Selnico ob Dravi gravitira k Dravski dolini, za katero smo že ugotovili, da je v njej v zadnjih letih nastalo nekaj novih gospodarskih delovnih organizacij. Tako moremo dolino uvrstiti na spodnjo mejo srednje razvitih območij v SR Sloveniji. Občina Dravograd je bila leta 1975 po družbenem proizvodu na prebivalca med slovenskimi občinami na 27 in Radlje ob Dravi na 47. mestu. Domača delovna sila iz prirodnega prirasta iz vrst zdomcev in agrarnega prebivalstva je še na razpolago in zato bi kazalo postopoma izgrajevati oz. dograjevati nove industrijske kapacitete v že formiranih večjih naseljih v dolini, hkrati pa izboljšati prometno povezanost doline in hribovitega ožjega obmejnega pasu.

V obmejnem prostoru zahodnih Slovenskih goric ali Mariborskih goric med KS Selnica in KS Sentilj sta deagrarizacija in spremljajoče preslojevanje gospodinjstev še v teku. Ta pokrajina je bila med obema vojnoma kmetijsko razvito območje z vinogradništvom, sadjarstvom in živinorejo, ki so tudi potencialne možnosti njenega prihodnjega razvoja. Agrokombinat Maribor bi moral povečati svojo dejavnost, preprečiti opuščanje obdelovalnih površin in uvajanje ekstenzivnih oblik gospodarjenja ter narediti več za posodobljanje zasebnega kmetijstva. Tudi mariborska industrija bi z večjo ekspanzijo lahko še aktivneje posegla v ta prostor. Z izboljšanjem prometnih zvez je mogoče še povečati dnevno migracijo v Maribor in tako zaposliti še nekaj v posodobljenem kmetijstvu odvisne delovne sile, ker verjetno ne kaže v gornji dolini Pesnice graditi novih industrijskih objektov. Zanimariti tudi ne bi smeli kmečkega turizma.

Ožji obmejni prostor med KS Sentilj in KS Sladka gora je gospodarsko trden in neposredna meja zelo živa, takšno pa je naredila prisotna industrija.

V celotnem obmejnem območju proti vzhodu sta gospodarsko razvitejša le Gornja Radgona in Radenci, ki pa sta se razvila šele v zadnjih 15 letih. To je izrazito agrarni in gospodarsko nerazviti prostor. Delovnih moči je tu dovolj, visok odstotek jih je med zdomci. Počasno deagrarizacijo spremlja depopulacija, zato je treba pospešeno vlagati v pridobivanje novih delovnih mest, še posebej v industrijo. Nadaljevati je z začetno izgradnjo industrijskih objektov v Lenartu, ki bi naj v prihodnjih letih (do 1980) dobil vsaj še 500

novih delovnih mest, Gornja Radgona pa okrog 1000. Pri dvojni izmeni bi to pomenilo 1000 novo zaposlenih v Lenartu in 2.000 v Gornji Radgoni (del tega mogoče na Apaškem polju). Izkoristiti je relativno dobro prometno povezanost Gornje Radgone z neposrednim zaledjem in širšim prostorom (železnica, ceste). Zdravilišče Radenci bo s svojim načrtanim razvojem pomagalo ustrezno reševati probleme neposredne okolice, medtem ko bo globlje zaledje morala vezati na sebe Gornja Radgona.

Iz že navedenega smo lahko spoznali, da je prekmurski obmejni prostor gospodarsko najmanj razvit. Hiter razvoj industrije in terciarnih dejavnosti v Murski Soboti se odločneje čuti le v bližnjih vaseh, medtem ko je v neposrednem obmejnem prostoru vpliv Murske Sobote komaj zaznaven. V razpravah kako pospešiti gospodarski razvoj tega obmejnega območja sta bili doslej najpogostejše nakazovani dve varianti. Prva: še nadalje hitro razvijati industrijsko in druge dejavnosti v Murski Soboti, ki je prometno dobro povezana in ima že razvito infrastrukturo, ter z izboljšanjem prometne povezanosti in pospešeno družbeno in zasebno stanovanjsko izgradnjo pritegniti v mesto delovno silo tudi z ožjega obmejnega območja. Druga: industrijo locirati v obmejni prostor ter v njem zadržati večino današnjega prebivalstva. Osebo menim, da bo potrebno obe varianti kombinirati ter v Murski Soboti in na Goričkem ostvariti okrog 4.000 novih delovnih mest pretežno v industriji, kar bi omogočilo na novo zaposliti okrog 7000—8000 ljudi. Kot možni lokaciji za izgradnjo industrijskih objektov v obmejnem prostoru se kažeta predvsem Rogašovci in Šalovci, slednji še posebej, če bi od povečanem prometu iz Češko-slovaške in Madžarske ponovno aktivirali železniško progo Murska Sobota — Hodoš.

Predvideni gospodarski razvoj Lendave bo ugodno vplival na gospodarski napredek bližnjega obmejnega območja. Mogoče bi kazalo resneje razmisliti o izgradnji manjšega industrijskega objekta nekje pri Dobrovniku.

V vsem obmejnem prostoru je treba pospešeno modernizirati obstoječo cestno omrežje, da bi tako povečali mobilnost prebivalstva in odprli kraje za turizem. Izboljševati je električno prenosno omrežje in v goriških predelih zagotoviti zdravo pitno vodo. Še nadalje s posebno pozornostjo dvigati na višji nivo tako imenovano socialno infrastrukturo — otroško in zdravstveno varstvo, osnovno šolstvo in kulturo.

Posebno skrb je posvetiti razvoju kmetijstva, še posebej v zahodnem goratem in hribovitem predelu samotnih kmetij. Po občinah zbrani podatki za leto 1976 prikazujejo stanje na tem področju in predvideni razvoj.

Občina	Število čistih kmečkih gospod. 1976	Število usmerjenih kmetij 1976	Program usmeritve kmetij do leta 1980	Skupno število usmer. kmetij leta 1980	3:2 v %	v % 5:2
1	2	3	4	5	6	7
Ravne na Koroškem	367	230	125	355	62,8	96,7
Dravograd	134	26	34	60	19,4	44,8
Radlje ob Dravi	431	21	112	133	4,9	30,9
Maribor	944	187	245	432	19,8	45,8
Lenart	933	57	95	152	6,1	16,3
Gornja Radgona	1462	231	265	496	15,8	33,9
Murska Sobota	4621	741	1040	1781	16,0	38,5
Lendava	1104	44	77	121	4,0	11,0
	9996	1537	1993	3530	15,4	35,3

Od skupnega števila 9996 čistih kmečkih gospodinjstev v obmejnih KS je bilo leta 1976 moderniziranih (preusmerjenih) le 1537 ali 15,4 %. Pri tem vidno izstopa občina Ravne z 62,8 % in bistveno zaostajata občini Radlje s 4,9 % in Lendava s 4,0 %. Nedvomno je mnogo bolj kritično stanje v občini Radlje, saj gre tu za tipično območje samotnih višinskih kmetij. Prav gotovo bi lahko doslej mnogo več naredila ob svoji gospodarski moči občina Maribor.

Program preusmerjanja čistih kmečkih gospodinjstev v obmejnih KS do leta 1980 predvideva novih 1993 preusmerjenih kmetij, tako da bi jih bilo 1980. leta 3530 ali 35,3 %. Tudi ta program kaže velike razlike med občinami. Tako bo občina Ravne modernizirala skoraj vsa (96,7 %) sedaj čista kmetijska gospodinjstva, medtem ko jih bo imela občina Lendava komaj 11,0 % in občina Lenart 16,3 %. Nekoliko nadpoprečen razvoj nakazuje občini Dravograd in Maribor. V celoti je za prikazano stanje mogoče reči, da je nezadovoljivo in da tudi predvideni razvoj do leta 1980 ne ustreza niti našim splošnim deklaracijam in stvarnim potrebam niti našim možnostim. Pričakovati je, da bo širša družbena skupnost ob poglobljenem spoznanju pomembnosti problema našla tudi materialna sredstva in z najrazličnejšimi, že sedaj uporabljenimi ukrepi pospešila modernizacijo (preusmerjanje) kmečkih gospodarstev, tako da bo ostala obmejna pokrajina kultivirana, ustrezno poseljena ter politično in gospodarsko trdna.

Virji in literatura

1. BELEC Borut: GIBANJE PREBIVALSTVA IN SPREMINJANJE DEMOGRAFSKE STRUKTURE V OBMEJNIH PODROČJIH SEVEROVZHODNE SLOVENIJE, *Geografski vestnik*, Ljubljana, XLVIII (1976).
2. BRAČIČ Vladimir: POIZKUS OPREDELITVE OBMEJNIH IN MANJ RAZVITIH OBMEJNIH KRAJEVNIH SKUPNOSTI V SEVEROVZHODNI SLOVENIJI, *Geografski vestnik*, Ljubljana, XLVIII (1976).
3. BRAČIČ Vladimir: Anketno zbrani podatki o preusmerjanju čistih kmečkih gospodinjstev in gravitacijski moči nekaterih industrijskih delovnih organizacij.
4. KNEZ Ljubomir: NEKATERI PROBLEMI PRETEKLEGA IN BODOČEGA RAZVOJA OBMEJNEGA OBMOČJA OBČINE MARIBOR, Maribor 1976 (Ciklostil), Ekonomski center Maribor.
5. MEDVED Jakob: MEŽIŠKA DOLINA, socialnogeografski razvoj zadnjih sto let, Ljubljana 1967.
6. OLAS Ludvik: DVOLASTNIŠTVO — DEJAVNIK V RAZVOJU PREKMURJA KOT OBMEJNE REGIJE, *Geografski vestnik*, Ljubljana, XLVIII (1976).
7. ZGONIK Mavricij: SPREMINJANJE IZRABE TAL KOT ELEMENT PREOBRAZBE POKRAJINE V DRAVSKI DOLINI, Doktorska disertacija, Maribor, 1970 (Strojep. avtogr.).

Vladimir Bračič

INDUSTRY IN THE BORDER AREA OF THE NORTH-EASTERN SLOVENIA

In the north-east of Slovenia the border area extends along the Yugoslav-Austrian and Yugoslav-Hungarian border, in the length of 244 + 88 km — in total 332 km. This border area contains eight communes. In our paper we have defined as the narrower border area that area which contains local communities directly bordering on the state border and those with over half of their respective territory lying within the 10 km broad belt along the border. The number of the local communities involved is 67. By separate criteria the underdeveloped local communities have been identified; these total 49.

The border area as defined is in geo-physical and socio-geographic respects highly varied. Towards the west, we find mountainous landscape, with solitary farms situated as high up as 1200 m; all the compact settlements, including the seats of local communities and communes, on the other hand, are situated in the valley of the Meža and the Drava. The state border as established in 1920 made here a cut into the national territory of Slovenes, leaving thus a large number of Slovenes in Austria. The Meža Valley is industrially very well developed, the Drava Valley less so. In the past many people, especially younger ones, left the direct border area and moved down into the valley; as a consequence the solitary farms remained in the hands of the aged or even without owners, the breeding of livestock went on the decrease and former fields turned into grassland. In short, the direct border area was being vacated. The border area along the Mura and in Prekmurje forms a part of the sub-pannonian hilly area; here we find semicompact villages, land-holdings arranged in the shape of ridges, a few industrial places, and two minor urban settlements. This is predominantly an underdeveloped agrarian region: in 1971 many local communities contained over 50 % of active agrarian population and less than 10 % of active industrial population (cf. the maps). Many holdings are jointly owned by two owners. The region is also characterised by daily or weekly migration to work in the border area on the Austrian side, whereas a considerable number of local inhabitants work permanently in Austria and Germany (migrant workers). The deagrarianization process shows but small progress.

The policy of speeding up the development of the underdeveloped regions and in particular of the underdeveloped border regions, as initiated a few years ago, has by now given its first results. In Lenart, Gornja Radgona, Radenci, Murska Sobota and Lendava smaller industrial plants have been built; in this way a number of jobs was made available but not sufficiently big to employ the home-coming migrant workers and the school-leaving population. Thus, e.g., the influence of Murska Sobota remains almost negligent in the narrower border area.

Taking into account the current stage of the economic development, the deagrarianization process, the number of migrant workers and the demographic dynamics it is the following measures that emerge as appropriate in dealing with the problems of the border region in the north-east of Slovenia:

The industrially advanced Meža Valley will run the course of its further development independently. In the Drava Valley the number of jobs in industry and in other non-agrarian activities should be phasally increased, also with the assistance of the wider social aid. In the remaining border area it is necessary, also with the help of a wider social action, to construct new industrial units — so that by 1980 Lenart and Radgona might have another 500 and respectively ca. 1000 new jobs, which would in two shifts provide employment for 1000 and resp. 2000 workers. With the expansion of industry in Maribor the number of workers coming daily to work from the surroundings should also be increased. The development of industry in Murska Sobota should be continued, including the opening of new industrial units in the region of Rogaševci and Šalovci. This area would need a total of ca. 4.000 new jobs, which would result in the employment of ca. 8000 workers, mostly in industry. The plan for the economic development of Lendava is bound to exert a favourable influence of its border area.

Throughout the border area under survey it is necessary to modernize the network of roads: this would increase the mobility of the local population

and open individual spots to tourism. Also it is necessary to improve the electric power supply and to provide in the hilly area good drinking water. There is the further need for improving the so-called social infrastructure — organized child care, health service, primary schools, and cultural amenities.

Special attention should be paid to the development of farming, especially in the mountainous regions. The action of re-orienting and modernizing the farms is already under way, but, as our table shows, it is in our opinion going on too slowly; this is true also of the plan for the period up to 1980 (the commune of Ravne is here an exception). The reorienting should be sped up particularly in the mountainous parts with solitary farms. It is to be expected that the wider social community will realize the momentum of the problem and accordingly manage to provide also material help. In this way, a variety of measures, some already in force, should be applied for speeding up the modernization of the farming economy: and so, as a result, the border area will remain cultivated, adequately inhabited, as well as politically and economically firm. Not in the least this is important also for the purposes of the national defence policy.